

Pernička, Radko Martin

Sídlíště z doby Římské u Olbramovic

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1959, vol. 8, iss. E4, pp. [39]-52

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110188>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MARTIN R. PERNIČKA

SÍDLIŠTĚ Z DOBY ŘÍMSKÉ U OLBRAMOVIC

Pracovníci Prehistorického ústavu university v Brně provedli v letech 1957 a 1958 dva malé zachraňovací výzkumy u Olbramovic (okr. Moravský Krumlov), kde byly při stavebních pracích, souvisících s budováním nového vepřína JZD, narušeny pravěké objekty. Objekty byly dvojího druhu: kostrové pohřby a zapaštěné sídelní objekty. Zachraňovací akce se soustředily na hroby, protože sídelní objekty 1—4, narušené v roce 1957, nemohly být pro nedostatek času celé odkryty a objekt 5, objevený v písečníku v roce 1958, směřoval pod polní cestu, takže se o jeho odkrytí též nedalo uvažovat. Oba hrobové nálezy, pocházející z doby bronzové, byly každý svým způsobem velmi významné: hrob I přispěl k problematice datování bronzových sekeromlatů křtěnovského typu, dětský pohřeb v nádobě věteřovského typu (hrob II) zase k otázce pohřbů v nádobách i k otázkám rozšíření rituální antropofagie ve starší a střední době bronzové. Vzhledem k závažnosti těchto hrobových nálezů byl jim věnován samostatný článek v tomto čísle Sborníku, na nějž také odkazují pokud jde o některé další údaje o okolnostech nálezů, poloze lokality a pod.¹

Nálezový materiál z povrchového sběru stejně jako ze sídelních objektů však nepřísluší době bronzové, nýbrž dosvědčuje osídlení téhož místa v mnohem mladších úsecích pravěkých dějin, především v době římské. Poněvadž jde o zcela nové naleziště (srov. k tomu ještě příslušné místo v závěru článku), zaslouží si tyto nálezy rovněž plné pozornosti a jsou zde proto uveřejněny.

Nálezová zpráva

Jihozápadně Olbramovic na trati nazývané dříve „Šestilány“ (obr. 1 — označeno písmenem A) byl v r. 1957 vyhlouben 150—170 cm hluboký příkop pro uložení vodovodního potrubí od studny k budově vepřína místního JZD. Příkop prořízl v různých vzdálenostech kostrový hrob I z doby bronzové a čtyři sídelní objekty (objekty 1—4) z doby římské. Pro stavební účely byla západně od studny otevřena nevelká písková jáma; v níž pracovníci Prehistorického ústavu brněnské university zjistili v r. 1958 narušený dětský pohřeb v nádobě (hrob II) a další sídelní objekt z doby římské (objekt 5). Oba pohřby z doby bronzové jsou publikovány samostatně a celkovou situaci na nalezišti zobrazuje pláneček, otištěný jako obr. 2 v rámci onoho článku (srov. pozn. 1).

Profil proříznutých objektů byl sledován v jihovýchodním břehu průkopu pro vodovod a v dalším textu uváděný materiál pochází z poměrně slabé vrstvy při této stěně průkopu;

podobně i materiál z objektu 5 byl získán z nevelké vrstvy ve stěně malého písečnicku. Veškerý tento nálezkový materiál je prozatím uložen ve sbírkách Prehistorického ústavu university v Brně. V dalším textu jsou uváděna pouze samotná inventární čísla zmíněného univerzitního ústavu.

Objekt 1

Průkop pro vodovod přeřízl objekt 1 ve vzdálenosti 74,20 až 77,80 m od studny, tj. v délce 3,60 m. Rozměry objektu nemohly být zjištěny. Profil v místě řezu je schematicky zakreslen na obr. 2: 1.

Pod vrstvou ornice silnou asi 50 cm byl objekt zahlouben do písečnatého podloží do hloubky okolo 80 cm. Jak ukázal odkrytý profil, měl objekt přibližně rovné dno; při bočních stěnách byly malé nepravidelné a poněkud vyvýšené stupínky, které byly mnohem lépe patrné u objektu 2.

1—12. Zlomky nezdobených výdutí nádob; č. inv. 24 340—24 352, 24 354—24 357, 24 359.

13. Zlomek stěny nádoby; nad výdutí obíhající žlábek; č. inv. 24 353.

14. Zlomek nádoby s částí plochého dna; č. inv. 24 358.

15. Dva zlomky stěny téže nádoby, zdobené hustými koncentrickými obloučky rytými hřebenovitým nástrojem; č. inv. 24 360/1, 2.

16. Čtyři zlomky větší silnostěnné nádoby, patrně zásobnicové, zdobené velkými výraznými nehtovými vrypy; č. inv. 24 361/1—4.

17. Zlomek kuželovitě se zužující okrajové části nádoby s ovaleným okrajem; hrdo odděleno vývalkem, zevně šedočerný leštěný povrch; č. inv. 24 362. (Obr. 3: 8.)

18. Malý zlomek podobné profilace pocházející z malé nádoby; hrubší hnědavý povrch; č. inv. 24 363. (Obr. 3: 7.)

19. Fragment pohárovité nádoby se zalomenou výdutí a se zesíleným a mocně ovaleným okrajem; hrubší povrch je zevně hnědý, zevnitř šedavý; č. inv. 24 364. (Obr. 3: 9.)

20. Osm zlomků zvrácených kostí (převážně zlomky dlouhých kostí); č. inv. 24 365—24 372.

21. Uhlíky — dub zimní (*Quercus petraea*).²

Objekt 2

Objekt 2 byl přetnut příkopem pro vodovod ve vzdálenosti 43,90 až 48,20 m od studny, tj. v délce 4,30 m. Rozměry objektu nemohly být zjištěny. Profil v místě řezu ukazuje obr. 2: 2.

Pod vrstvou ornice silnou asi 50 cm byl objekt zahlouben do hloubky 80 cm v písečnatém podloží. Ploché dno přechází při stěnách ostře do stupínek vysokých asi 20 cm, které byly v rovině řezu asi 40—50 cm široké.

1. Zlomek nezdobené výdutě nádoby; šedohnědý střep vypálený oboustranně k povrchům do červenohnědého tónu, tmavě hnědá tenká povrchová vrstvička; č. inv. 24 373.

2—7. Šest zlomků nezdobených stěn nádob; č. inv. 24 374—24 377, 24 385, 24 389.

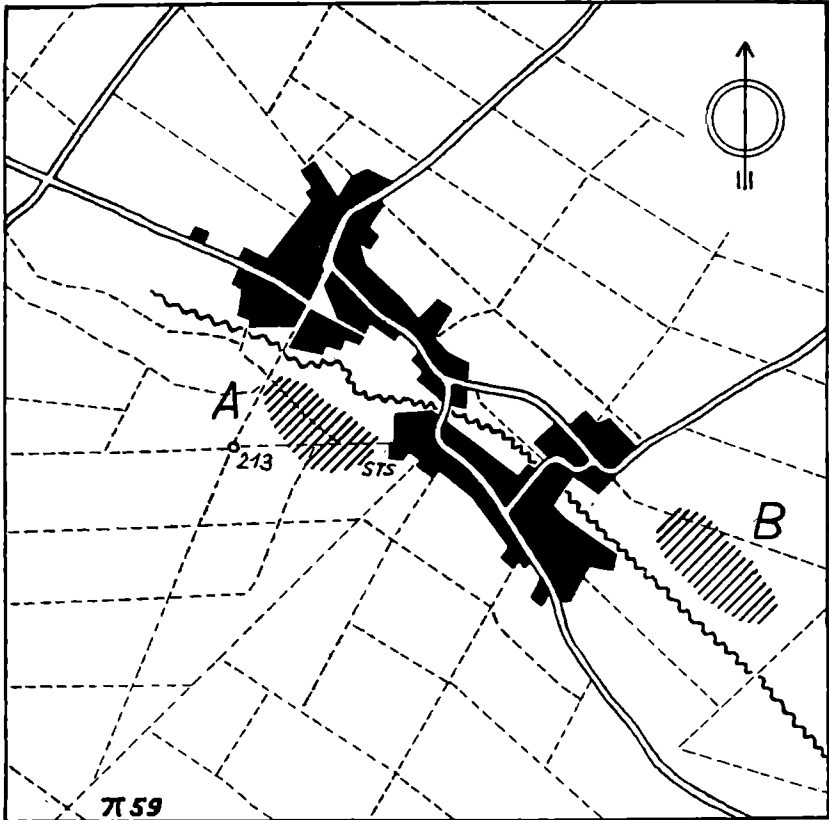
8. Zlomek silnější stěny nádoby s vodorovnou rýhou; č. inv. 24 378.

9—11. Tři zlomky stěn nádob se šedočerným leštěným povrchem; č. inv. 24 379, 24 386, 24 388.

12. Zlomek z výdutě nádoby podobného druhu jako *č. 1*, avšak s vodorovnými rytými brázdami; *č. inv. 24 380*.

13–15. Tři zlomky stěn nádob se širokým mělkým vodorovným žlábkem; tmavě šedý hlazený až leštěný povrch; *č. inv. 24 381, 24 382, 24 387*.

16. Zlomek stěny nádoby se šedočerným leštěným povrchem; vodorovná jasně rytá rýha; *č. inv. 24 383*.

Obr. 1. Plánek okolí Olbramovic (okr. Mor. Krumlov). Plocha obou sídlišť z doby římské je vyznačena šrafováním; A — místo publikovaných nálezů, B — sídliště u býv. osady Lidměřice. (K poloze sídelních objektů srov. plánek na str. 9.)

17. Zlomek tenkostěnné nádoby s přihrocenou krátkou výdutí (snad z pohárku na nožce?); černý leštěný povrch; *č. inv. 24 384*.

18. Zlomek římskoprovinciální nádoby s prstencovou podstavou (š ca 90 mm); stěp naoranžověle růžový, zevně stopy černé organické látky (pryskyřice?); *č. inv. 24 390*. (*Obr. 3: 14.*)

19. Okrajový zlomek misky s lehce zataženým okrajem; *č. inv. 24 391*.

20. Okrajový zlomek nádoby s rozšířeným ústím a s hladkým zaobleným okrajem; tmavě šedý povrch; *č. inv. 24 392*.

21. Malý okrajový zlomek masivního zesíleného a zevně ovaleného okraje; tuhová keramika; č. inv. 24 393. (Obr. 3: 2.)
22. Okrajový zlomek masivnější přibližně polokulovitě misy se světle hnědým a hrubším povrchem; č. inv. 24 394. (Obr. 3: 13.)
23. Dvoudílný okrajový zlomek masivní hrncovité nádoby esovitého profilu; vnější povrch hrubší, masově hnědý; č. inv. 24 395. (Obr. 3: 12.)
24. Dva fragmenty světlounké hlinité masy s nepravidelným povrchem, patrně omítkové mazanice; č. inv. 24 410.
25. Čtrnáct zlomků zvířecích kostí včetně neúplné dolní čelisti kance; č. inv. 24 396 až 24 409.

Objekt 3

Průkop pro vodovod nařízl tento objekt ve vzdálenosti okolo 31 m od studny. Na řezu se objekt projevil pod 80 cm silnou vrstvou ornice jako úzké vertikální zahroubení do písčnatého podloží, široké asi 30—40 cm a hluboké 60 cm (obr. 2: 3). Protože nebylo možno odkrýt větší část objektu, nelze bezpečně stanovit jeho velikost a charakter. Mohlo by jít o velmi silnou kúlovou jámu, je však pravděpodobnější, že zde byl naříznut pouze okraj resp. roh většího objektu.

1. Okrajový zlomek masivnější přibližně půlkulovitě misy s lehce zataženým okrajem; č. inv. 24 411. (Obr. 3: 10.)
2. Fragment dolní části masivnější nádoby s plochým dnem; č. inv. 24 412.
3. Tři zlomky zvířecích kostí; č. inv. 24 413—24 415.

Objekt 4

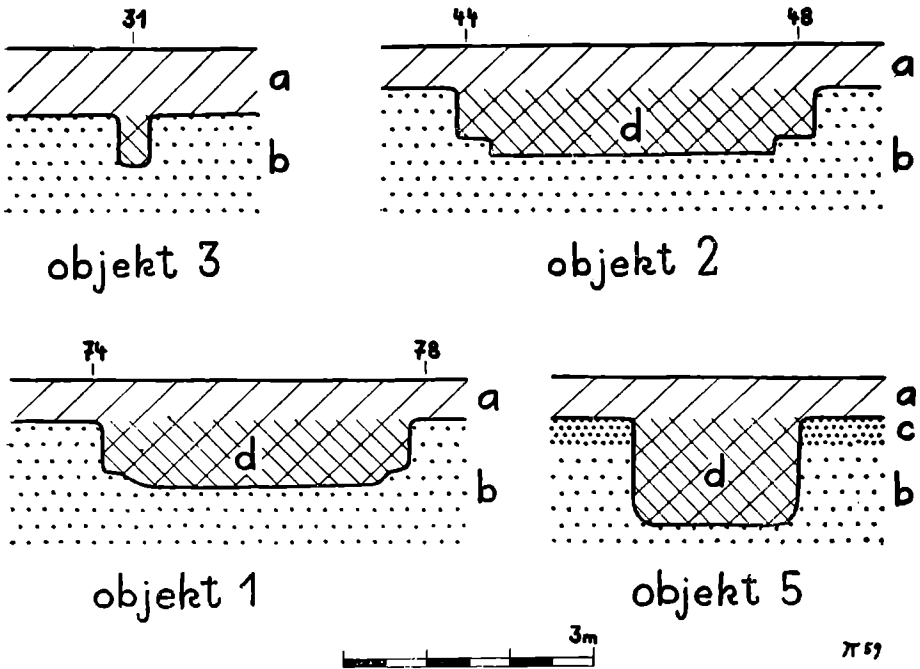
Objekt byl naříznut průkopem pro vodovod ve vzdálenosti okolo 53,20 m od studny a v řezu se projevil podobně jako objekt č. 3. Platí o něm totéž, co již bylo řečeno o předchozím objektu.

1. Dvoudílný okrajový zlomek misy s ovaleným okrajem, odděleným zevně lehkým žlábkem; tmavě hnědý materiál s velkou příměsí tuhy a písku; č. inv. 24 416. (Obr. 3: 1.)
2. Zlomek plochého dna nádoby; materiál jako u předešlého fragmentu; č. inv. 24 417.

Objekt 5

Objekt 5 byl narušen v čelní stěně pískové jámy, která byla otevřena západně studny u polní cesty v místech, kde se již pozvolný svah prudčeji sklání k vlhké louce protékané potůčkem. V čelní jihozápadní stěně písčnku po odebrání nepřilíživé vrstvy zřetelně vynikl profil zapuštěného objektu v šířce asi 2 m, který se tmavou černou a mastnou výplní nápadně odlišoval od okolí (obr. 2: 5). Pod 50 cm silnou vrstvou hnědého humusu porušoval objekt písčnaté podloží, které zde mělo v horní části v síle asi 30 cm červenavé zbarvení, nížeji pak světle šedavé. Objekt 5 je nejhlubší ze všech zjištěných objektů; jeho dno je 180 cm hluboko pod povrchem terénu. Ploché dno má zaoblený přechod do svislých stěn

a zjištění obdobného přechodu ve frontální části při začišťování profilu ve stěně písečniku nasvědčuje tomu, že objekt byl zřejmě narušen blízko u jedné své strany a tak tedy vcelku málo poškozen. Protože tento sídelní objekt pokračuje pod polní vozovou cestu, nebylo ho možno celý prozkoumat. Proto také nejsou známy celkové půdorysné rozměry a tvar objektu. Sytý černý zásyp obsahoval poměrně velmi málo nálezů, které nadto pocházejí z nejspodnějších částí výplně u dna objektu.

Obr. 2. Olbramovice. Obnažené profily sídelních objektů č. 1—3 a č. 5 z doby římské (a — ornice, b — písečnaté podloží, c — odlišně zbarvená písková rezivzrstva, d — zásyp objektů).

1. Malý okrajový zlomek misky s lehce zataženým okrajem; č. inv. 24 418.
- 2—4. Tři malé zlomky lehce rozevřených okrajů nádob; č. inv. 24 419—24 421.
5. Malý okrajový fragment masivnější nádoby, patrně mísovitého tvaru, s okrajem svrchu seříznutým; č. inv. 24 422.
6. Zlomek prstencové podstavy nádoby římskoprovinciálního původu; okrový naoranžovělý střep; č. inv. 24 423. (Obr. 3: 11.)
7. Zlomek stěny nádoby s malou částí kolečkované výzdoby; šedočerný leštěný povrch; č. inv. 24 424.
8. Zlomek výdutě nádoby se svislými žlábkami tvořícími žebrovaní; tmavě šedý, lehce tuhovaný a leštěný povrch; č. inv. 24 425.
- 9—12. Čtyři atypické zlomky stěn nádob; č. inv. 24 426—24 429.

13. Zlomek pórovité lehce vypálené mazanice s otisky prutů; č. inv. 24 430.
14. Zlomek dlouhé zvířecí kosti; č. inv. 24 431.
15. Uhlíky — dub zimní (*Quercus petraea*).²

Povrchový sběr

Další materiál byl získán povrchovým sběrem na polích severozápadně elektrického vedení k vepřínu (č. inv. 24 318—24 345 a 24 433).

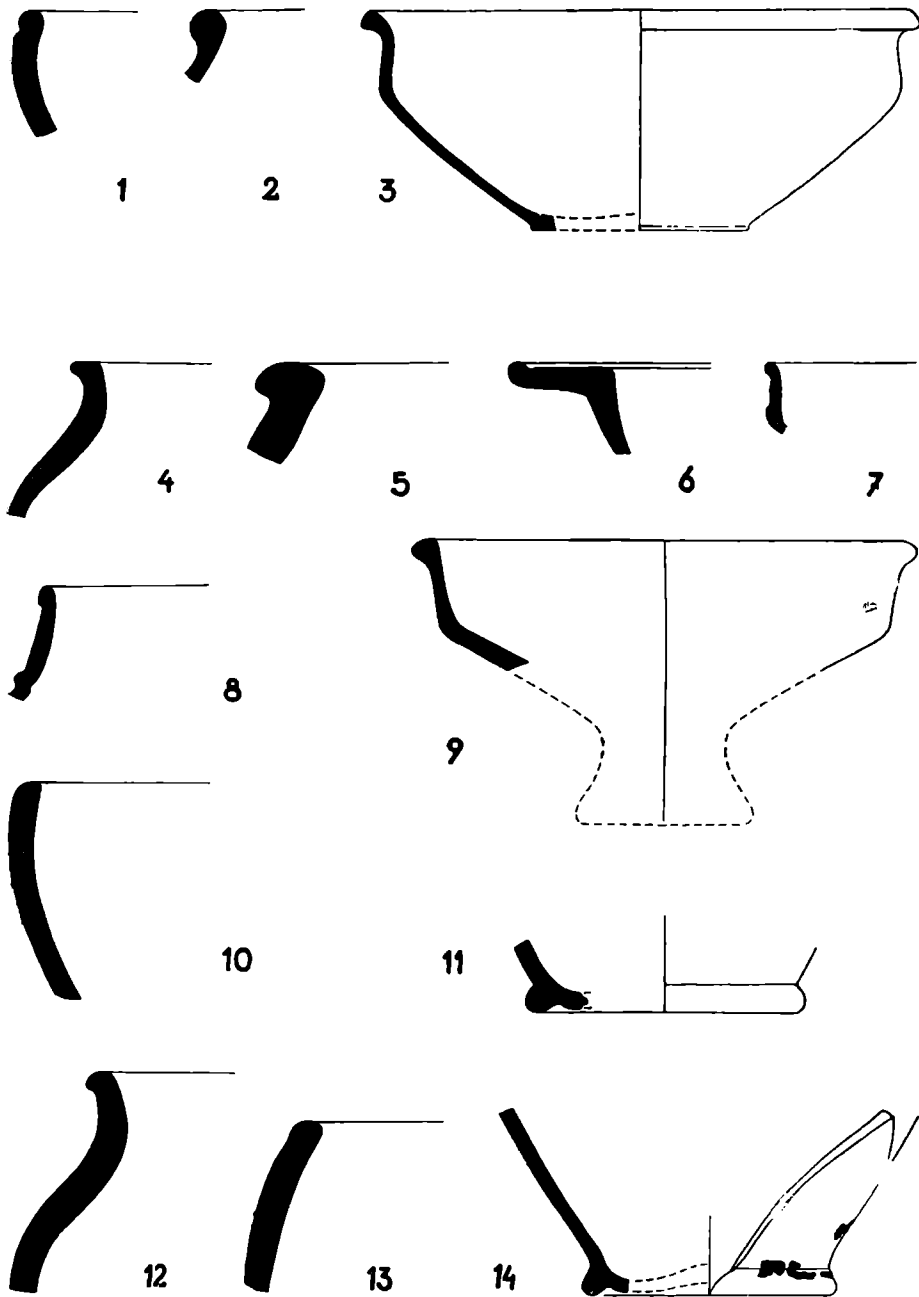
Z keramického materiálu, nehledě na atypické střepy a dva středověké střepy (č. inv. 24 327 a 24 338), které se patrně dostaly na pole při hnojení, upoutává pozornost především materiál z doby laténské a římské. Z laténského období je to kromě svisle rýhovaného střepu (č. inv. 24 345) zejména krásná fragmentální tenkostěnná miska s trychtýřovitě rozevřeným tělem a esovitě prohnutou okrajovou partií, zesíleným ven vyhnutým okrajem, plochým nepatrně odsazeným dnem, jež je obklopeno shora na vnitřní straně rýhou, a se šedočerným pečlivě hlazeným povrchem (V 87; š okraje 220 mm; č. inv. 24 433; kresebná rekonstrukce misky: obr. 3: 3). Do doby římské patří dva zlomky stěn nádob s hlazeným světlešedým povrchem (č. inv. 24 321, 24 322), dva zlomky s plochým dnem a stopami vytáčení na kruhu (č. inv. 24 323, 24 324), okrajový zlomek silnostěnné baňaté nádoby zásobnicového typu s mocně zesíleným okrajem (č. inv. 24 328; obr. 3: 5), větší okrajový fragment hrncovité nádoby (č. inv. 24 333; obr. 3: 4), podobný fragment avšak s nedochovaným okrajem (č. inv. 24 326) a konečně okrajový zlomek mortariové nádoby římskoprovinciálního typu a původu se širokým vodorovně vyloženým okrajem, jehož konec je ovalen a svrchu oddělen mělkým žlábkem; svrchní plocha lícovitě okraje je zdobena řídkým kolečkováním s čárkovitými vrypky, světle šedý materiál má lehce nahnědlý povrch se zřetelnými jemnými stopami po vytáčení na hrnčířském kruhu (č. inv. 24 334; obr. 3: 6). Do slovanské doby hradištní patří dva zdobené střepy ze stěn nádob, jeden s vícenásobnou rytou vlnicí (č. inv. 24 341), druhý s jednoduchou vlnicí v několika — nejméně ve čtyřech — řadách (č. inv. 24 342).

Při povrchovém sběru byla dále získána neúplná zvířecí dolní čelist (č. inv. 24 335), čtyři fragmenty mazanice s otisky prutů či silnějších tyček, částečně též (ve dvou případech) s přihlazeným povrchem (č. inv. 24 336) a čtyři rohovcové úštěpy (č. inv. 24 337).

Zhodnocení a závěry

Nově objevené naleziště poskytlo doklady o několikerém osídlení olbramovického katastru v pravěku. Kromě pohřbů z doby bronzové dosvědčuje nálezový materiál ze sídelních objektů a z povrchového sběru (s výjimkou čtyř rohovcových úštěpů, jež jediné z tohoto materiálu je třeba přiřadit do doby bronzové) stopy osídlení ze tří pravěkých období: z doby laténské, z doby římské a ze staroslovanské doby hradištní.

Při výzkumu bylo získáno pouze několik laténských střepů, takže nelze říci o osídlení z tohoto období nic bližšího. Z objektu 4 byly sice získány výhradně laténské střepy, avšak protože objekt byl naříznut jen v malém rozsahu a protože jde o pouhé dva střepy, nemusíme tyto nálezy pokládat za rozhodující pro datování objektu. Je tomu tak tím spíše, že téměř ve všech ostatních objektech byly nalezeny kromě materiálu z doby římské řidčeji i střepy laténské. Z uvedeného

Obr. 3. Olbramovice. Keramické nálezy: 1–3 — doba laténská; 4–14 — doba římská.
 (Povrchový sběr: 3–6; objekt č. 1: 7–9; objekt č. 2: 2, 12–14; objekt č. 3: 10; objekt č. 4: 1;
 objekt č. 5: 11.) 1 : 3.

objektu 4 pochází okrajový zlomek mísy se žlábkem pod okrajem (obr. 3: 1); mísa má své nejbližší protějšky v nádobách z hrobů v Bučovicích — „U lišek“ (hr. XIII, XIV), Kobylnicích (hr. V) a v Nížkovicích (hr. III a IV),³ ale i ve Vyškově a ze žárových hrobů I a II v Mistříně.⁴ Nálezové okolnosti nasvědčují, že jde o tvar mísky z mladší doby laténské (Reineckeho stupeň C a D); J. Filip označuje tento tvar jako mísky s ovaleným okrajem bez vytvořeného hrdla a datuje je do posledních dvou staletí před zlomem letopočtu.⁵ Velmi krásná a pečlivě vypracovaná mísa č. inv. 24 433 (obr. 3: 3), jejíž střepy byly posbírány na povrchu olbramovické lokality, patří mezi mísky s různě ovaleným okrajem a různě prohnutým hrdlem, jež se vyskytují v mnoha variantách lišících se od sebe jen v detailech. Příbuzné tvary známe na Moravě z Bučovic, Holubic, Křenovic, Ponětovic a Ždánic, v Čechách z Dobrovic, Kostelce n. L., Lobkovic, Ostroměře, Prahy-Letek a Prahy-Veleslavína, na Slovensku z Horního Jatova, Holiarů, Hurbanova, Velké Maně a Žitavské Tóně-Radvaně n. D.⁶ I v tomto případě jde spíše o typ z mladší doby laténské, ačkoliv přesnější datování není zatím možné.⁷ Zlomek ztlustělého ovaleného okraje z tuhé keramiky, nalezený v objektu 2 (obr. 3: 2), je příliš malý než abychom mohli rekonstruovat celý tvar. Proto ho nelze ani blíže zařadit časově a musíme se spokojit se širším datováním do doby od III. stol. př. n. l. včetně. Dalším typickým střepem z laténského období je zlomek se svislým hřebenovitým rýhováním, pocházející z povrchového sběru (č. inv. 24 345), který rovněž patří do mladší doby laténské.⁸ Do téhož období lze ještě podle materiálu zařadit některé další střepy (objekt 1: č. inv. 24 352, snad též 24 353 a 24 359; obj. 2 : č. inv. 24 373, 24 380, 24 391, snad též 24 374; obr. 5: č. inv. 24 418, snad též 24 420).

Největší procento nálezů patří době římské, do níž zařazujeme i všech pět sídelních objektů, protože v objektech 1—3 a 5 jsou nálezy z doby římské jak nejmladší tak i nejpočetnější. O odlišné situaci u objektu 4 bylo již pojednáno výše.

Nejtypičtější materiál z objektu 1 (viz nálezová zpráva sub 15—19) ukazuje podle dosavadního třídění na starší dobu římskou. Pro takové zařazení je zvláště důležitý okrajový zlomek č. inv. 24 362 (obr. 3: 8), pocházející nepochybně z popelnicové nádoby s kuželovitou okrajovou partií, jež snad nasedala přímo na plece. Nádoby s takto formovanou okrajovou částí jsou dosud na Moravě vzácné. Dosti příbuzná je baňatější nádoba ze žárového hrobu u Vracova, který datoval I. L. Červinka do I. století n. l.⁹ Přítomnost vendické a trubkovité spony v tomto hrobovém celku naznačuje, že půjde spíše o závěr I. století.¹⁰ Četné analogie poskytuje nálezový materiál z Čech, jmenovitě z pohřebiště na Pičhoře u Dobřichova; jsou to vázovité i baňatější popelnicové tvary, které patří do starší doby římské.¹¹ Dvě z těchto nádob baňatějšího tvaru — z hrobu 30 a 34 — uvedl též ve své práci H. Preidel a datoval je tehdy svým formálně-typologickým způ-

sobem do prvních dvou třetin I. století n. l.¹² Vázovité tvary mají vztahy ke keramice laténského období a to nás také přivádí zpět na Moravu, abychom si povšimli laténooidních vázovitých nádob ze žárových hrobů u Maref, které mají s naším střepem hodně blízkou profilaci okrajové partie.¹³ Jakkoliv I. L. Červinka řadil uvedené nádoby z Maref do I. století n. l., nemáme ve skutečnosti pro takové časové zařazení dostatečné opory a stojíme zde zatím před problémem, který je problémem přechodu a vztahů mezi oběma kulturními údobími vůbec. Některá zjištění nám poskytují náznaky k řešení těchto důležitých otázek, avšak na tomto místě se jimi nemůžeme blíže zabývat. Každopádně je nutno, mnohem spíše na Moravě a Slovensku než v Čechách, počítat s přežíváním nějakých skupin obyvatelstva, je však pochybné, do jaké míry lze takové přežívání skutečně věrohodně doložit a prokázat.¹⁴ V této souvislosti stojí z olbramovických nálezů za povšimnutí dva střepy z povrchového sběru (č. inv. 24 323 a 24 324), jejichž materiál a způsob vypálení ukazuje ještě na dobu laténskou, vypracování však, jak se zdá, naopak již na dobu římskou. Může proto jít o zlomky keramiky z jakési přechodné laténsko-římské fáze. — Uvedený okrajový střep obr. 3: 8 tedy zatím nelze datovat přesněji a je nutno se spokojit konstatováním, že patrně pochází z časně římské, tj. z druhé poloviny I. století.

Druhým pozoruhodným nálezem z objektu 1 je okrajový střep č. inv. 24 364, který lze kresebně rekonstruovat nejspíše jako zlomek pohárovité nádoby (obr. 3: 9). Tento tvar má nejbližší k pohárkům na nožce, které lze datovat přibližně do 1. poloviny II. století.¹⁵ Protože se moravské tvary odlišují od soudobých pohárků na nožce z jiných oblastí a protože to bylo sídliště u Vícemilic, které na Moravě jako prvé poskytlo hned několik velmi pěkných dokladů, můžeme tyto nádobky označit jako pohárky na nožce vícemilického typu. Pohárky mívají drobnější tvarové odchylky; největším extrémem v tomto smyslu jsou široké nepřilíživě vzhledné tvary, které máme doloženy z povrchových nálezů u Tištiny¹⁶ a z jednoho hrobu u Mikulova, který je datován sponou do II. století.¹⁷ Nevyhroceným, spíše jen měkce zalomeným přelomem těla blíží se jim náš fragment z Olbramovic. Vedle nezdobených exemplářů pohárků na nožce vícemilického typu vyskytují se vzácněji i zdobené s výzdobou na miskovité části těla odspodu (Vícemilice — bradavkovité výčnělky, na jiném dokladu hřebenovitým nástrojem rytá klikatková vlnice¹⁸) či v ojedinělém zatím případě přímo na okrajové části (Tištín — svislé protáhlé doličky po celém obvodu¹⁹). Všechny nádobky tohoto typu jsou pečlivě provedeny a mají hlazený až leštěný šedočerný nebo černý povrch, zatím co olbramovický fragment má hrubší povrch zbarvený zevně hnědavě a zevnitř tmavě šedě. Odlišuje se tak zřetelně od celé skupiny materiálem a provedením, takže působí jako starší a neumělý výtvar, ačkoliv to nemusí odpovídat skutečnému datování.

Typičtější materiál z doby římské z objektu 2 (nálezová zpráva sub 18, 22 a 23) nelze bohužel blíže datovat, což platí především o zlomku nádoby římsko-

provinciálního původu (obr. 3: 14), ale částečně i o okrajovém zlomku baňaté, snad polokulovité mísy (obr. 3: 13), k němuž se brzy vrátíme. Třetí zlomek patří hrncovité nádobě s esovitým profilem horní části (obr. 3: 12) a je typologicky shodný s jiným fragmentem z povrchového nálezů (obr. 3: 4); v obou případech jde o nezdobené nádoby. Tyto hrncovité nádoby se na Moravě pravděpodobně vyskytují podobně jako v Polsku již počínaje II. stoletím n. l.²⁰ Teprve další nálezy a podrobný rozbor zdobených exemplářů může umožnit jejich bližší datování. Uvedené keramické doklady tedy dovolují zařadit objekt 2 do II. století n. l., avšak stejně tak dobře by ho bylo možno datovat i do století III. (v tom případě spíše do 1. poloviny III. století).

Objekty 3 a 4 poskytly jen velmi málo nálezů. Okrajový zlomek z objektu 3 — obr. 3: 10 — pochází z hrubší až polokulovité mísy s lehce zataženým okrajem a je do jisté míry příbuzný s okrajovým zlomkem z objektu 2 (viz výše; obr. 3: 13). Původní tvary by snad mohly mít svůj protějšek ve zdobené míse ze žárových hrobů ve Velkých Hostěrádkách, jež patří do starší doby římské.²¹

Z objektu 5 pochází vyobrazený fragment prstencové podstavy nádobky římskoprovinciálního původu (obr. 3: 11), blíže nedatovatelný. Dva zdobené střepy ze stěn nádob (náleзовá zpráva sub 7 a 8) jsou velmi různorodé. Jeden, č. inv. 24 424, patří podle malé dochované části kolečkované výzdoby do starší doby římské, druhý, č. inv. 24 425, však naopak do mladší doby římské a jeho výskyt dříve než ve III. století nepřichází v úvahu. Tento střep je tak nejmladší bezpečný doklad mezi materiálem z doby římské a je též rozhodující pro datování objektu 5.

Ze střepů posbíraných na povrchu lokality je nejzajímavější límcovitý okraj (obr. 3: 6), nikoliv snad tím, že bychom ho mohli přesněji datovat, nýbrž tím, že nálezy římskoprovinciálních nádob s takovým okrajem jsou u nás s výjimkou jižního Slovenska vzácné.

Stručný rozbor skromného materiálu z doby římské ukazuje, že těžiště osídlení lokality podle dosud získaných dokladů nutno hledat v II. století n. l.; počátek osídlení lze při tom klást do sklonku I. století. Dosavadní omezený materiál nedovoluje rozhodnout, zda zde jde o osídlení z mladší doby laténské, které by přežívalo až do I. století n. l. a pokračovalo pak plynule v době římské. Na druhé straně osídlení trvalo (nejde-li o znovuosídlení ve druhé fázi) až do III. století. Na sídlišti byly budovány zahloubené sídelní objekty, které jsou v tomto období podle dosavadních výzkumů patrně již vzácnější než objekty stavěné na úrovni terénu.²²

Povšimneme-li si starší literatury, zjistíme, že z oblasti Olbramovic již byly uveřejněny nálezy z doby římské. Jde o nálezy z osad Lidměřice a Želovice, které v novější době spolu s třetí osadou (zvanou Babice) splynuly s Olbramovicemi v jedinou obec. Nejbližše našemu nalezišti leží Želovice, odkud E. Beninger a H. Freising uvedli z trati „Garteln“ sídlištní nálezy, datované jimi do II. sto-

letí.²³ Označení „Garteln“ však buď bylo jen hovorové, nebo vzniklo omylem, neboť na katastrálních mapách (a to i na mapách starých půl století) neexistuje žádný traťový název tohoto znění. Lze si však domyslit, že patrně šlo o trať západně Želovic, která se před první světovou válkou jmenovala německy „Hanf Ried“; na těchto místech jsou ještě dodnes řady ovocných stromů, které vzbuzují dojem zahrad (odtud asi „Garteln“). Uvedené starší nálezy, k nimž se v r. 1937 připojil náhodný nález denáru Julie Domny,²⁴ by tak pocházely z téhož svahu jako nyní publikované nálezy, od nichž by byly vzdáleny snad asi 250—300 m; z toho lze usoudit, že pravděpodobně pocházejí z opačné periferní oblasti téhož sídliště. Pokud jde o osídlení z doby římské, nešlo by tedy o objevení nové lokality, nýbrž o „znovuobjevení“ lokality kdysi již, na jiném místě, známé. Též datování nálezů resp. sídliště jak u Beningra a Freisinga (II. stol.), tak u Červinky (starší doba římská), i nález mince z přelomu II. a III. století, plně odpovídá době, k níž jsme dospěli rozborem nově získaného materiálu.²⁵

Druhá lokalita z doby římské, uvedená do literatury rovněž Beningrem a Freisingem, leží východně Olbramovic u bývalé osady Lidměřice, na opačném břehu potůčku než naše lokalita (obr. 1 — označeno písmenem B). Uvedení autoři a po nich i I. L. Červinka, označili tuto lokalitu shodně jako sídliště z mladší doby římské.²⁶ Bylo to tedy velmi blízké sousední sídliště (vzdušná vzdálenost je něco přes 1 km), v podstatě mladší, avšak jak nasvědčuje tamní náhodný nález denáru císaře Septimia Severa, mohlo již být osídleno v době, kdy naše pravěká osada na trati „Šestilány“ pozvolna dožívala.²⁷

Konečně nejmladší období, které je na lokalitě zastoupeno, je staroslovanská doba hradištní. Nalezeny však byly pouze dva zdobené střepy ze stěn nádob (při povrchovém sběru), což je příliš málo, pež abychom mohli cokoliv bližšího o povaze těchto nálezů říci. Střep s vícenásobnou strnou vlnicí může patřit do střední doby hradištní, druhý střep do pozdní doby hradištní.

*

Olbramovické naleziště poskytlo zatím nemnoho — avšak cenného — materiálu a zejména závažné poznatky pro dobu bronzovou. Jelikož dosavadní nálezy slibují přinést i napříště významný materiál (především z doby bronzové, neboť se zdá, že objekty z doby římské budou nálezově chudé), lze tuto lokalitu označit jako vhodnou pro další systematický archeologický výzkum.

POZNÁMKY

¹ M. R. Perníčka—V. Podborský, *Ein Kinderbegräbnis im Gefäß und ein Grab mit der Kfetenauer Schalthalsatz des Typs von Věteřov aus der Bronzezeit in Mähren*, SbFFBU E 4 (1959), 5—21.

² Zuhelnatělé kousky dřeva určil prom. biolog Em. Opravil. Jeho zpráva je přiložena k náleзовé zprávě uložené v PÚ Brno.

³ A. Procházka, *Gallská kultura na Vyškovsku*, 1937, 66—67, 79, 89—90, obr. 16, 18, 20, tab. III: 16, 23, XXII: 6, XVIII: 16, 18.

⁴ J. Filip, *Keltové ve střední Evropě*, 1956, 410—411 a 401, tab. LXXIX: 8, LXXXV: 7, LXXXVI: 8. Týž, AR V (1953), 334, obr. 159 a 160.

⁵ J. Filip, *Keltové*, 211.

⁶ A. Procházka, *op. cit.*, tab. III: 12, V: 12, VI: 17, VIII: 15, XV: 12. J. Filip, *Keltové*, tab. L: 15, LXIII: 11, 12, LXV: 10, LXXI: 1, 2, LXXXI: 11, XCIII: 6, XCIX: 9, CI: 4, CXVIII: 1. Benadík—Vlček—Ambros, *Keltské pohřebiská na juhozápadnom Slovensku*, I. Archeologický materiál a jeho hodnotenie (B. Benadík), 1957, 118, 128—129, 132, 139, tab. II: 11, 13, X: 10, XII: 11, XIV: 7, XVIII: 13, XXIV: 17, XXV: 15, 16, XXXI: 14, XXXII: 26.

⁷ Srov. J. Filip, *Keltové*, 210—211.

⁸ Srov. např. tamtéž, str. 202—204.

⁹ I. L. Červinka, *Germani na Moravě*, Anthropologie XIV—1936 (1938) 111 a obr. 2: 1 na téže stránce.

¹⁰ O. Almgren, *Studien über nordeuropäische Fibelformen*², 1923, typ 26—29, str. 13—17 a 139; typ 75 (78), str. 39—42, 44—45. B. Svoboda, *Čechy a římské Imperium*, 1948, 50, 62—65. Týž, *Podstatu a rozdělení římské doby v Čechách*, Slavia Antiqua I (1948), 237.

¹¹ J. L. Píř, *Starožitnosti země České II*, 3, 1905; zvl. tvary tab. LXXV: 1, LXXVII: 1, LXXXI: 8, ale i tab. LXX: 12, LXXXVI: 1, LXXXVII: 26 a LXXXII: 14; v několika případech jde o zdobené nádoby. Pro malý rozsah našeho okrajového fragmentu nelze rozhodnout, byla-li původní nádoba též zdobená.

¹² H. Preidel, *Germanische Kulturen in Böhmen und ihre Träger I*, 1930, 82—83, obr. 93 a 96.

¹³ Ke vztahům k laténské keramice srov. mimo jiné E. Šimek, *Velká Germanie Klaudia Ptolemaia IV*, 1953, 341—342 a j., obr. 114—116. Nádoby z Maref: I. L. Červinka, *op. cit.*, 111 a obr. 1: 2, 4.

¹⁴ Těmito otázkami se zabývá dlouhá léta E. Šimek, jehož nejnovější práce (*Poslední Keltové na Moravě*) je právě v tisku.

¹⁵ F. Kalousek—M. R. Perníčka, *Die römerzeitliche Siedlung bei Vicemilice in Mähren*, SbFFBU E 1 (1956), 62—64 (s odkazy na další literaturu) obr. 8: 2 a 9: 11, 12, 16, tab. XI: 2, XII: 1—5.

¹⁶ Tištín — „Záplotky“, sídliště; M Pterov, č. inv. 837 (nepublikováno).

¹⁷ Mikulov — „Mušlov“; ze záchranného výkopu AÚ ČSAV v Brně. Za laskavé informace o tomto hrobu zde děkuji I. Peškařovi, který nález zpracovává a připravuje k publikování.

¹⁸ F. Kalousek—M. R. Perníčka, *op. cit.*, tab. XI: 2 a obr. 9: 11.

¹⁹ Tištín — „Záplotky“; M Pterov, č. inv. 1204 (nepublikováno).

²⁰ Srov. např. J. Kostrzewski, *Wielkopolska w pradziejach*, 1955, 218, obr. 625.

²¹ I. L. Červinka, *op. cit.*, 111, 113. E. Beninger—H. Freising, *Die germ. Bodenfunde in Mähren*, 1933, 26, 67—68, tab. II: 7. (Beningrovo datování do sklonku II. století není přesvědčivé a srovnání s nádobou z hr. 79 v Kostelci — viz tamtéž tab. I: 10 — není na místě.)

²³ Při výzkumech na Moravě z poslední doby byly zjištěny nezahlobené sídelní objekty v Prosiměřicích, zapuštěné objekty v Křepicích, objekty obou druhů patrně u Mušova. K posledním dvěma lokalitám srov. předběžné zprávy I. Peškaře v cyklostylovaném „Přehledu výzkumů 1958“, který vydala brněnská odbočka AÚ ČSAV s datem 1958 (str. 53—56, 105—106).

²⁴ E. Beninger—H. Freising, *op. cit.*, 30 (sub 61).

²⁴ I. L. Červinka, *Římské mince z nálezů na Moravě*, ČVMŠO 55 (1946), 180. *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I*, 1955, regist č. 1089 (E. Pochitonov). Archiv AÚ ČSAV Brno, zpráva č. 1190 z 15. 6. 1946 podle Červinkova rukopisu uloženého tamtéž.

²⁵ E. Beninger—H. Freising, *l. c.* I. L. Červinka, *Anthropologie XIV—1936* (1938), 113.

²⁶ E. Beninger—H. Freising, *l. c.* (sub 62). I. L. Červinka, *Anthropologie XIV—1936* (1938), 114.

²⁷ I. L. Červinka, ČVMŠO 55 (1946), 159. *Nálezy mincí . . . . I*, 1955, regist č. 1073 (E. Pochitonov). Archiv AÚ ČSAV Brno, zpráva č. 841 z 21. 5. 1946 podle Červinkova rukopisu. — Jde o ražbu Sept. Severa z r. 204.

ПОСЕЛЕНИЕ РИМСКОЙ ЭПОХИ БЛИЗ С. ОЛЬБРАМОВИЦЕ (ОБЛАСТЬ БРНО)

При наземных работах на юго-западе от с. Ольбрамовице (рис. 1: А) были разрушены две могилы эпохи бронзы (см. стр. 5—21) и пять объектов поселения римской эпохи (рис. 2), которые, однако, нельзя было полностью исследовать. Как показывают находки, эти места были заселены с конца 1 до 3 ст. н. э. На востоке от с. Ольбрамовице, на расстоянии свыше 1 км, было уже раньше открыто другое поселение поздней римской эпохи (рис. 1: В). Повидимому, начало заселения последнего относится к периоду, когда заселение первого уже закончилось.

Кроме керамики римской эпохи (рис. 3: 4—14) были на месте второго поселения найдены черепки латенской эпохи (рис. 3: 1—3) и два черепка славянской эпохи.

Перевод Йиржи Бронца

RÖMERZEITLICHE SIEDLUNG BEI OLBRAMOVICE (SW MÄHREN)

Bei den Erdarbeiten unweit von Olbramovice (Bez. Moravský Krumlov; Abb. 1, A) wurden in den Jahren 1957 und 1958 neben zwei bronzezeitlichen Begräbnissen (siehe dazu die Abhandlung von Pernička—Podborský, Ein Kinderbegräbnis . . . , in diesem Nummer, S. 5—21 mit Gesamtplan Abb. 2) auch fünf römerzeitliche Siedlungsobjekte angeschnitten. Wissenschaftliche Arbeiter des Prähistorischen Instituts der Universität in Brno haben bei der Rettungsgrabung den beiden bronzezeitlichen Begräbnissen eine größere Aufmerksamkeit gewidmet, denn übrige Siedlungsobjekte konnten wegen Zeitmangel oder, im Falle des Objektes Nr. 5, wegen der Lage knapp an dem benutzen Feldweg nicht im Ganzen entdeckt und durchgeforscht werden.

Alle römerzeitliche Objekte wurden in einer sandigen Unterschicht eingetieft. Die Objekte 1—4 wurden durch einen Graben für Wasserleitung, Objekt 5 durch das Ufer einer kleinen, im Jahre 1958 vorübergehend geöffneten Sandgrube gestört. Auf der Abbildung 2 sind die Profile der Objekte auf die Weise aufgezeichnet, wie sie an der südöstlichen Wand des Grabens oder am Ufer der Sandgrube festgestellt werden konnten. Die Objekte 1 u. 2

wurden in einer Länge von etwa 4 m angeschnitten; sie sind in die Unterschicht 80 cm eingetieft und weisen an den Seiten der Unterlage stufenartige Erhöhungen auf. Objekte 3 u. 4 waren im Schnitte ganz klein, 60 cm in die Unterschicht eingetieft und nur 30 bis 40 cm breit. Sie könnten sowohl mächtige Pfostengruben als auch nur angeschnittene Ecken von zwei größeren Objekten vorstellen. Objekt 5 war 130 cm in die Unterschicht eingetieft und ist im Profil etwa 2 m breit. Man konnte feststellen, daß dieser Objekt nur knapp an einer der Seiten (wohl an der kürzeren) angeschnitten und darum nur ganz wenig gestört wurde.

Unter diesen Umständen konnte das Fundmaterial aus den Objekten nur im beschränkten Maße gewonnen werden. Weitere Gegenstände hat man auf der Oberfläche des Feldes gesammelt. Die Untersuchung dieser Funde hat gezeigt, daß wir hier — ohne Rücksicht auf die bronzezeitlichen Begräbnisse — mit den Funden aus drei anderen Perioden rechnen müssen. Wenige latènezeitliche Funde und bloß zwei oberflächlich gefundene Scherben aus der slawischen Burgwallzeit (eher aus der späteren Stufe) geben uns keine nähere Vorstellung über die Art und Weise derzeitlicher Fundstellen. Latènezeitliche keramische Funde stammen vereinzelt aus Objekten — so ein Randbruchstück einer Schüssel aus dem Objekte 4 und ein Fragment mit verstärktem Randstab aus dem Objekte 2 (Abb. 3 : 1, 2) — als auch aus der Oberfläche, wie Bruchstücke einer schön geformten Schüssel (Abb. 3 : 3) — Latènezeitliche Scherben gehören den zwei letzteren Jahrhunderten vor u. Z. zu.

Alle Siedlungsobjekte müssen wir der Römerzeit zuschreiben; daher ist es auch keinesfalls überraschend, daß eben das römerzeitliche Fundmaterial überwiegt. Neben typisch ornamentierten Wandbruchstücken (konzentrische durch einen kammartiges Instrument eingeritzte Bogen, Fingernageleindrücke, durch Zahnrädchen ausgeführte Verzierung) gibt es auch typische Randscherben von Töpfen mit S-förmiger Randpartie (Abb. 3 : 4, 12), von Schüsseln mit eingezogenem Rand (Abb. 3 : 10, 13), weiter eines dickwandigen bauchigen Gefäßes (Abb. 3 : 5), eines terrinenartigen Gefäßes (Abb. 3 : 8), einer Terrinenschüssel (Abb. 3 : 7) und eines interessanten Fußbechers (Abb. 3 : 9). Die provinzial-römische Keramik ist vor allem durch zwei Bruchstücke von Gefäßunterteilen (Abb. 3 : 11, 14) und durch einen Randfragment einer Reibschüssel mit charakteristischer kragenartigen Randprofilierung (Abb. 3 : 6; oben mit Rädchenverzierung) vertreten. Das keramische Fundmaterial ergänzen Bruchstücke von Lehmewurf, Tierknochen und einige kleine Stücke Holzkohle von *Quercus petraea* (aus Objekten 1 und 5).

Römerzeitliche Scherben aus den Objekten 1—5 beweisen die Besiedlung des Ortes seit dem Ende des I. bis in III. Jahrhundert. Dem entspricht auch gut die Zeitstellung der Funde, welche E. Beninger und H. Freising aus der nicht identifizierten Flur „Garteln“ bei Olbramovice—Želovice veröffentlicht haben (Beninger—Freising, Die germ. Bodenfunde in Mähren, 1933, S. 30, Fundort 61), und die wahrscheinlich aus der gegenüberliegenden Randzone derselben Siedlung stammen. Auch in einem anderen Orte in der Entfernung von über 1 km von unserer Lokalität, südöstlich von Gemeinde Olbramovice (Abb. 1, B), wurden schon früher römerzeitliche Funde entdeckt. Es handelt sich da um eine jüngere Siedlung, deren Beginn wir in der Zeit des Ausklanges unserer Siedlung, also etwa in die erste Hälfte des III. Jahrhunderts, setzen können.